Η ΚΛΩΣΤΙΤΣΑ

Ἡ *Φημερίδα τῆς Γενέβης* εἶχε γράψει γιὰ τὴ *Ζωὴ κι Ἀγάπη στὴ μοναξιὰ* μιὰ ἐπίκριση ὡραία. Ἕνας φίλος μοῦ εἶπε νὰ στείλω ἀντίτυπα σ' ὅλες τὶς ἀθηναΐκες φημερίδες, γιὰ νὰ δοῦνε, λέει. Ἔστειλα. Ἔστειλα καὶ στὶς *Ἀθῆνες*. Πολὺ δυσκολέφτηκα ὅμως, γιατὶ δὲν ἤξερα πῶς νὰ τὸ γράψω. Τὸ ἀρχαῖο, τὸ κλασσικὸ, τὸ σωστὸ εἶναι ΑΘΗΝΑΙ· τὸ δημοτικὸ, Ἀθήνα· τὸ *Ἀθῆναι* τῆς καθαρέβουσας τίποτα δ.ν εἶναι, μήτε δημοτικὸ, μήτε ἀρχαῖο. Πλαστογραφημένο, γιατὶ τὸ γράφουνε *Ἀθῆναι*, μὰ τὸ λένε *Ἀθίνε*. Πρᾶμα ποῦ ἑλληνικὴ κατάληξη δὲν ἔχει. Ξένο πρᾶμα. Ἐγὼ, τέτοιους βαρβαρισμοὺς, ἀδυνατῶ νὰ τοὺς γράψω. Δὲ μ' ἀφίνει οὔτε τὸ σέβας στοὺς Προγόνους, οὔτε τὸ σέβας στὸ Λαό.

Εἶμαι ὅμως καὶ καλὸ παιδί. Δὲ θέλησα νὰ τοὺς χαλάσω τὸ κέφι. Συλλογίστηκα πῶς βέβαια κι ὁ σκοπός τους εἴτανε νὰ βάλουνε πληθυντικό. Κατάληξη τοῦ πληθυντικοῦ ἐμεῖς ἔχουμε. Ἄλλο τίποτα. Λοιπὸν ἔγραψα στὸν πλίκο μου ἀπάνω, παστρικὰ παστρικὰ,

A la Rédaction du Journal Ἀθῆνες.

Οἱ πλίκοι μου εἶναι κάτι πλίκοι μεγάλοι, ποῦ χωρεῖ μέσα ὅλη ἡ φημερίδα, διπλωμένη ἐννοεῖται ὅπως τὴ διπλώνουνε γιὰ τὴν πόστα. Σὲ μιὰ γωνιὰ, πάνω στὸν πλίκο, ἡ διέφτυσή μου τυπωμένη. Ἀπὸ πίσω, ἕνα μικρὸ δίπλωμα καὶ μιὰ θηλειὰ στὴ μέση. Στὴ θηλειὰ μπαίνει μιὰ κοψίτσα ποῦ ἡ βάση της εἶναι πιασμένη στὸ χαρτί, κι ὁ πλίκος σφαλνᾷ. Γιὰ νὰ τὸν ἀνοίξῃς, πρέπει νὰ τσακίσῃς τὴν κοψίτσα. *Κόλλα* ὁ πλίκος δὲν ἔχει πουθενά.

Σᾶς τὸν περιγράφω, γιατὶ μοῦ τονὲ γυρίσανε πίσω. Μοῦ τονὲ γυρίσανε μάλιστα μὲ μιὰ σημείωση στὸ πανώγραμμα πολὺ δυσάρεστη· «Ἐπιστρέφεται. Ἐφημερὶς ἄγνωστος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἀθῆνες».

Τί νὰ σᾶς πῶ; Ζεματίστηκα. Ἡ Πόστα δὲν ξέρει *Ἀθῆνες*· ξέμαθε ὡς κ' ἡ Πόστα τὴ γλώσσα μας. *Ἀθίνε* ξέρει τώρα. Τί νὰ κάμῃς, ἀφοῦ εἶναι Πόστα; Θὰ γύρεψε ὁ κακόμοιρος ὁ ταχυδρόμος. Ρώτηξε. Ἀθῆνες ὁ ἄθρωπος δὲ βρῆκε.

Ἀφοῦ τὸ λέει ὁ ταχυδρόμος, ἀφοῦ ἡ Πόστα τὸ λέει, θὰ πῇ πῶς στὴν Ἀθήνα δὲ γνωρίζουνε φημερίδα μὲ τὸν τίτλο *Ἀθῆνες*.

Ὡραῖα! Μὰ—παρακαλῶ νὰ προσέξετε στὸ μὰ—μήτε ἡ Πόστα τὄβαλε ἀφτὸ, μήτε ὁ ταχυδρόμος. Ποιὸς θαῤῥεῖτε πῶς τὴν ἔβαλε τὴ σημείωση; Ὁ κ. *ΠΩΠ!* Ὁ κ. Γ. Κ. ΠΩΠ! Ναίσκε! Τὸ ὑπόγραψε κιόλας μὲ τὄνομά του!!

Λοιπὸν ἡ Πόστα δὲ φταίει. Δὲ φταίει ὁ ταχυδρόμος. Πῆγε ἀμέσως τὸν πλίκο μου στὶς *Ἀθῆνες*. Οἱ *Ἀθῆνες* καταλάβανε ἀμέσως πῶς γιὰ τὶς *Ἀθίνε* εἴτανε. Τὸ φωνάζει τώρα κι ὁ ΠΩΠ μὲ τὴν ὑπογραφή του.

Τί ἀγγελικὴ ἀφέλεια, δὲν εἶναι ἔτσι;

— «Ἔχασε τὴν κλωστίτσα», μοῦ λέγανε δῶ στὰ Παρίσια, καὶ γελούσανε.

Χάνω τὴν κλωστή, ποῦ νὰ πῇς χάνω τὸν μπούσουλά μου. Νὰ δῆτε ὅμως πῶς καὶ ῥωμαΐκα ταιριάζει τὸ ῥητό.

Ἡ κοψίτσα τοῦ πλίκου μου, ὄχι μόνο τσακισμένη, μὰ καὶ σπασμένη. Τὸ δίπλωμα στὶς δυὸ ἄκρες *κολλημένο*. Τάνοίγω. Ξεδιπλώνω τὴ φημερίδα. Γιὰ κάθε ἀπαντεχούμενο, πολύτροπος καὶ γὼ σὰν τὸν Ὀδυσσέα, εἶχα βάλει μέσα καὶ μιὰ ψιλὴ ψιλὴ κλωστίτσα. Τἄρθρο εἴτανε στὴ δέφτερη σελίδα. Δὲν μποροῦσες νὰ ξεδιπλώσῃς τὸ φύλλο καὶ νὰ μείνῃ στὴ θέση της ἡ κλωστίτσα.

Ἡ κλωστίτσα ἔλειπε! Δηλαδὴ, διάβασε ὁ κ. Γ.Κ. Πὼπ τὰ καλὰ ποῦ λέγανε γιὰ μένα, λύσσιαξε, δὲ συλλογίστηκε πῶς μὲ τὄνομά του ἡ σημείωση καμιὰν ἀξία δὲν εἶχε, κόλλησε τὸ δίπλωμα καὶ μοῦ γύρισε τὸν πλίκο.

Φούρκα, λάθια, κι ἀστοχασιά. Νά σου κ' ἡ καθαρέβουσα ὅλη.

Σὰν τὴν κλωστίτσα, θὰ χαθῇ καὶ δάφτη στὸν ἀέρα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΟΙ ΑΓΟ

Τοῦ φίλου μου Γιάννη Παυλίνα

— Πλαγιάζω νὰ σὲ ὀνειρευτῶ, μὰ πρὶν γλαρώσω ἀκόμα
Στὴν ἀγκαλιά σου βρίσκουμαι καὶ σὲ φιλῶ στὸ στόμα.

— Κι ἐνῷ τὸν Ὕπνο μου γλυκὸ μὲ τὸ φιλί σου παίρνω
Στὰ ὀνειρατά μου παίρνεις με κι ὅπου ποθεῖς σὲ φέρνω:
Πότε στὰ ρόδα τοῦ γιαλοῦ πότε στῆς γῆς τὰ γκιοῦλια
Ὡς ποῦ νὰ μ' ἀποκοιμηθῆς στοῦ στήθους μου τὰ φούλια...

—Ἡ πρόσχαροι ἀρμενίζουμε μέσ' στῶν λωτῶν τοὺς κήπους
Ποῦ μόνο οἱ Αὖρες πρόσχαρες ἀκοῦν τοὺς τόσους χτύπους
Τῶν δυὸ καρδιῶν μας καὶ σιωποῦν, μὴν τύχῃ καὶ ταράξουν
Τὸ ἐρωτικὸ ταξεῖδί μας. . καὶ κάπου μᾶς ἀράξουν!

Σπέτσες ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΚΥΡΙΕ ΕΛΕΗΣΟΝ

Ἀγαπητέ μου «Νουμᾶ»,

Τὴν καθαρεύουσα μπορῶ καὶ τὴ γράφω νερὸ· κι ὄχι σόλοικα, σὰν τοὺς μιξοβάρβαρους αὐτουνοὺς ποῦ σφουγγίζουν τὴ μύτη τους μὲ τὰ δάχτυλά τους, κ' ὕστερα μᾶς γράφουνε γιὰ ρινόμαντρα. Θαρρῶ πῶς καὶ μὲ δυϊκὸ ἀριθμὸ θὰ τὰ κατάφερνα ἀκόμα. Τί τὰ θὲς ὅμως, τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται. Ρωμιὸς εἶμαι, ἀφοῦ Τοῦρκος δὲν εἶμαι. Καὶ λίγο λίγο χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, μὲ συνεπῆρε ὁ «Νουμᾶς». Τὰ χτύπησα κάτω, σπούδαξα τὴ γραμματικὴ τοῦ Περνοῦ μελέτησα τὸ «Ἰαξίδι» τοῦ θασκάλου του, ἔγραψα καὶ ξανάγραψα ἀμέτρητα κατεβατὰ ἔτσι γιὰ γύμναση, κι ὁρίστε τώρα βγαίνω κ' ἐγὼ νὰ πῶ τὸ δικό μου στὴ γλώσσα μου μιὰ φορὰ, καὶ νὰ νοιώσω ζωὴ κι ἀλήθεια. Ἂς σοῦ πῶ ὅμως κ' ἕνα ἄλλο πρῶτα. Εἶναι τώρα δυὸ τρεῖς μῆνες, σὰν ἀπολύσῃ ἡ ἐκκλησιὰ καὶ φύγουν οἱ μεγάλοι, μαζώνω τὰ παιδιὰ σπὸ κελλί μου καὶ τοὺς ξ η γ ῶ τὸ Βαγγέλιο τῆς ἡμέρας. Τὄκαμνα αὐτὸ κι ἄλλοτες, μὰ τώρα τὸ κάμνω ἀλλιῶς. Βρίσκω τὴ ρωμαΐκη μετάφραση ἀπὸ τὸ βιβλίο ποῦ οἱ «δαχτυλομυτοσφογγιστάδες» τὸ καταδίκασαν χωρὶς νὰ τὸ διαβάσουν, μαθαίνω τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπόξω, καὶ τοὺς τὸ ἀπαγγέλνω λέξη μὲ λέξη. Νὰ, μάτια κι αὐτιὰ τὰ παιδιά.

Στὸ προκείμενο τώρα. Τὸ σημερνὸ δηλαδὴ τὸ προκείμενο. Γιατὶ κάθε λίγο θἄχουμε κι ἀπὄνα καινούριο, σώνει νὰ μοῦ δίνῃ ὁ «Νουμᾶς» ἕνα μικρὸ μέρος, ἔτσι ἴσα μὲ τὸ κελλί μου, τὸ μοναχικὸ καὶ τὸ μονοκάρεγλο. Θέλω νὰ σοῦ πῶ σήμερα δυὸ λόγια γιὰ τὸν Κόσμο· πῶς εἶναι δηλαδὴ στρογγυλὸς καὶ γυρίζει, ὅλο γυρίζει. Πέφτει τὸ μάτι σου σ' ἕνα σημαδάκι τῆς ἱστορικῆς του σφαίρας. Τυχαίνει νὰ εἶναι τὸ 1453. Πῆραν τὴν Πόλη οἱ Τοῦρκοι. Κοιτάζεις λίγο παρακάτου, καὶ βλέπεις μιὰ μερμηγκιὰ καὶ σέρνει κατὰ τὴ Δύση. Νὰ διαδώσουν τὰ φῶτα! Ρημώνεται ἡ πατρίδα τους, κι αὐτοὶ, ποῦ δίψαει ἡ αὐλή τους, πᾶνε νὰ χύσουνε νερὸ στὴ Δύση, νὰ φυτρώσῃ πολιτισμός! Σάματις τὸν εἴχαμε ἐμεῖς. Γυρίζει ἡ σφαῖρα ἑκατὸ, διακόσα, τετρακόσα χρόνια, σ ἡ μ ε ρ α. Πῆραν τὴν Ἑλλάδα, ὄχι πιὰ Τοῦρκοι, μὰ ὅλοι οἱ Διαβόλοι τῆς Κόλασης. Τί βλέπεις ἐκεῖ κοντά; Μερμηγκιὰ καὶ τρέχει στὰ πέρατα τῆς γῆς, στὴν Ἀμερική. Χιλιάδες τῶν χιλιάδων. Ἐκκλησιὲς σὲ κάθε χώρα, Συλλόγοι, ὡς κ' ἐφημερίδες. Καθὼς ἄλλοτες οἱ σοφώτεροι, ἔτσι καὶ τώρα οἱ ἐργατικώτεροι κ' οἱ πιὸ χρήσιμοι γιὰ τὸν τόπο τους. Τὸ στρώνουν ἐκεῖ, πλουτίζουν, κ' ὕστερα στέλνουν κ' «ἐνθαρρυντήρια» στὸν κ. Φραγκούδη ἀπὸ τὰ μακριὰ, ἀντὶς νὰ γυρίσουν ὅλοι στὸν τόπο τους καὶ νὰ τοὺς πνίξουνε τοὺς Διαβόλους μὲ τὴν ἐργασία καὶ μὲ τὸ καλὸ παράδειγμα.

Γυρίζει, κι ὅλο γυρίζει ὁ Κόσμος. Ὁ Ρωμιὸς μένει ὁ ἴδιος. Ὅ,τι ἔκαμε στὰ 1500 τὄκαμε καὶ στὰ 1900, θὰ τὸ κάμῃ ἂν προφτάξῃ, καὶ στὶς 2300. Γνώση δὲν ἔβαλε, μήτε θὰ βάλῃ. Καὶ γιατὶ καθούμαστε καὶ τοῦ τὰ ψέλνουμε κάθε λίγο, εἶναι κι αὐτὸ μυστήριο.

Ἂς ἀφήσω τώρα κι ἀλλουνοὺς νὰ μιλήσουν. Δὲν σοῦπα ὅμως ποιὸς εἶμαι. Εἶμαι

ΕΝΑΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΚΑΣΣΙΔΑΚΙΣ Ο ΕΚ ΣΟΛΩΝ

Πάσσαλος πασσάλῳ ἐκκρούεται.

Δὲν εἴχαμε καμιὰ ὄρεξη νὰ ξαναγυρίσουμε στοῦ κ. Χαντζιδάκεως τ' ἄρθρο ποὺ βγῆκε στὸν «Ἀκρίτα» γιατὶ ὅσα ἔγραψε ὁ συνεργάτης μας κ. Τσαρίκης μέσα στὸ φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» Ἀρ. 91 εἴτανε, νομίζουμε, ἀρκετὰ νὰ δείξουν τὶ λογῆς ἀστοιχείωτος γραφιᾶς εἶναι ὁ καθηγητὴς ἀφτὸς τῆς Γλωσσαλγικῆς. Φαίνεται ὅμως πῶς ἡ ψυχρολουσία ἐκείνη δὲν τοῦ κατέβασε ἀκόμα ὅσο χρειάζεται μήτε τῆς φαντασίας του μήτε τῆς κακογλωσσιᾶς του τὴ θερμοκρασία. Γιατὶ στὸν Ἀρ. 46 καὶ 48 τῶν «Πάτριων» πρόβαλε ὁ καλός μας πάλι μὲ τὸ γνωστὸ διπλό του πρόσωπο, ὡς ἀφτοκήρυχτος γλωσσικὸς Σεϊχουσλάμης κι' ἐπαγγελματικὸς Συκοφάντης.

Καὶ τοὺς φετφάδες του μποροῦσε κανεὶς ἴσως νὰ τοὺς παραβλέψει, ἀφοῦ δὲν ἔχουν τὴν παραμικρὴ σημασία. Γιατὶ ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κατάντησε τώρα πιὰ (Ἰλιάδ. Β, 201)

ἀπτόλεμος καὶ ἄναλκις,
οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

Ἂν ἡ γνώμη του ἀκόμα λογαριάζεται, λογαριάζεται μοναχὰ σ' ἕνα στενούτσικο κύκλο ποὺ τοῦ ξαναμασᾶ τὰ ΧαντζίδακΙς καὶ ΓρύπαρΙς καὶ ΠαπαμιχαΛΛόπουλος κι' ἄλλες τέτιες παιδιαροσύνες. Οἱ νόμοι του κι' οἱ κανόνες του, φῶς φανερὸ, εἶναι λόγια ἀθρώπου inconscient, ὅπως λέν οἱ Φράγκοι. Τί ἄλλο σημάδι τοῦ πάθους του θέλεις παρὰ ἕνα του ἄλλο ἄρθρο, ὅπου μᾶς βεβαιώνει πῶς, ἂν καθόλου γράφεται ἀκόμα ἡ δημοτική, ὁ λόγος εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ τοῦτο, τὸ πῶς τοῦ λόγου του (!) κήρυξε ἐθνικὴ συφορὰ τὸν ξαναγυρισμὸ στὴν ἀρχαία;

Ἡ κακογλωσσιά του ὅμως εἶναι ἄλλο ζήτημα ποὺ δὲ γίνεται νὰ παραβλέψουμε. Πρῶτα πρῶτα, δὲν ἔχει ὅρια. Γιατὶ δὲν ἔχουμε μοναχὰ ὅσα συκοφαντεῖ τὸ «Νουμᾶ» καὶ τοὺς συντρόφους μας μέσα στὰ «Πάτρια» παρὰ βλέπουμε ἀπὸ ἕνα ξένο περιοδικὸ πῶς τώρα τελφταῖα βγῆκε νὰ φαρμακώσει καὶ τὸν κ. Βερναρδάκη. Μεθάβριο—πιὸς ξέρει;—θὰ ἔρ-

θει ἴσως ἡ σειρὰ τοῦ κ. Λάμπρου, τοῦ κ. Πολίτη, τοῦ κ. Τσούντα, καὶ κάθε του ἄλλου συναδέρφου ποὺ τιμᾶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Γιατὶ ἡ ἀξία τῶν ἄλλων, φαίνεται, τοῦ χαλνᾶ τὸν ὕπνο. Ἔπειτα ἀθρῶποι τῆς ζύμης τοῦ κ. Χαντζιδάκεως θαρροῦνε φόβο πάντα τὴ σωπή, κι' ἀδύνατο νὰ σταματήσουνε—μάλιστα καὶ τολμοῦν περισσότερο—ἄ δὲν πλερωθοῦνε μὲ τὸ ἴδιο νόμισμα κι' ἂν τὸν πόλεμο δὲν τοὺς τὸν πᾶς ὡς μέσα στὰ δικά τους σύνορα! Καὶ τρίτο εἶναι κοινωνικὸ χρέος τῆς κακίας ἡ τιμωρία κι' ὁ παραδειγματισμός.

Ἔτσι λοιπὸν πρέπει ὁ κ. Χαντζιδακις ν' ἀκούσει τὰ λίγα λόγια ποὺ ἀποφασίσαμε σήμερα νὰ ποῦμε, κι' ἔχουμε κάπια ἐλπίδα πὼς θὰν τοῦ χρησιμέψουν. Ἂν ὅμως παρατηρήσουμε πὼς δὲ σωφρονίζεται, ἄ δὲν πάψει *ἄχαριν κέλαδον μουσιζόμενος*, τότε ξαναρχῆς ἀπὸ ἄλλα του ἄρθρα θὰ ξαναπαρουσιάσουμε στὸ κοινὸ μερικὰ ἀκόμα δείγματα τῆς καλλιλογικῆς του μαστορωσύνης. Καὶ πιὰ μένει νὰ δοῦμε πιὸς θ' ἀποστάσει. Γιὰ μᾶς ἡ δουλιὰ θὰ εἶναι διασκέδαση, κυνῆγι—sport, ποὺ λὲν οἱ Φράγκοι—καὶ κυνῆγι ἴσως ἔφκολο· γιατὶ τὰ πολλά του βιβλία ἀδύνατο νὰ μὴν εἶναι καθαφτὸ Λάβριο, καταφορτωμένα σκουριὲς ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη τῆς ἀπανωσιᾶς τους ὡς στὴν ἄλλη.

—

Ὁ κ. Χαντζίδακις ἔχει ἕνα σύστημα ἀρκετὰ βολικό, χαραχτηριστικὸ ὅλων τῶν κιοτήδων. Ὅτα δηλαδὴ μαγγώνεται, κάνει τότες πὼς δὲν καταδέχτηκε τάχα νὰ διαβάσει ὅ,τι τοῦ λὲς ἢ τοῦ ἀπαντᾶς. Ἔτσι ἄξαφνα ἀφοῦ ἀρκετὰ φώναξε μέσα σὲ δικά μας καὶ ξένα περιοδικὰ κατηγορῶντας τὴν *Ὄνισσα* καμώνεται τώρα πὼς τάχα τὴν ξεχνᾶ, ἀφοῦ ἔλαβε τὴ χρειαστὴ ἀπάντηση μὲ τὸ «Νουμᾶ» Ἀρ. 80, καὶ μάλιστα μὲ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Κούτσουλα Δ. Φ. (1) σ. 29. Ἢ ἄλλοτες πάλι ἀποφέβγει τὴν ἀπάντηση κηρύχνοντας τοὺς ἀντίθετούς του νεκροὺς, χωρὶς νὰν τὸν ἀμποδίζει τοῦτο νὰν τοὺς ξαναναστήσει ὅταν τοῦ παρουσιάζεται καινούργια συκοφαντικιὰ ἐφκαιρία. Ἔτσι κήρυξε τὸν κ. Ψυχάρη νεκρὸ, κι' ὡς τόσο μέσα στὸ Journal des Études greques τοῦ ἀφιέρωσε κατόπι ἀτέλιωτο ἄρθρο καὶ προσωπικώτατο. Θὰν τὸν ἀναγκάσουμε ὅμως, ἐλπίζουμε ν' ἀλλάξει στρατηγική. Γιατὶ τ' ἄρθρα μας ἀφτὰ ποὺ θὰ γράφουμε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, θὰ ξανατυπωθοῦν καὶ σὲ βιβλίο, καὶ τὸ βιβλίο ἀφτὸ θὰ μοιραστεῖ ἀνοιχτόχερα ὅπου πρέπει. Τότες θὰ προσέξει, θέλοντας καὶ μὴ, τ' ἄρθρα μας, καὶ θὰ νιώσει ἴσως κιόλας πὼς οἱ νεκροί του ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ βρουκολακιάζουν κάποτες καὶ νὰν τοῦ καταντοῦν κακὸς σβραχνᾶς σ' ὅλη του τὴν κατόπι. Ζωή.

—

Πρὶν τώρα ἔρθουμε στὰ παραδείγματά μας θὰ προτάξουμε μιὰ παρατήρηση. Μὴ θαρρεῖτε πὼς, ὅταν ὁ κ. Χαντζίδακις κατηγορεῖ, σκοπὸ ἔχει ἢ ἐπιστημονικὸ ἢ ἐθνικό· δὲν τὸν ξωπνάει παρὰ προσωπικὸ πάντα ἢ ζούλιας πάθος. Κι' ἡ ἀπόδειξη εἶναι πολὺ ἔφκολη. Γιατὶ νά! συνάδερφό του μέσα στὸ Πανεπιστήμιο ἔχει τὸν κ. Μιστριώτη. Ὁ κ. Μιστριώτης ξεφουρνίζει κάθε τόσο βιβλία χρηματολογικὰ ποὺ δὲν κάνουν καὶ τόση τιμὴ στὸ Πανεπιστήμιο (γιὰ νὰ μὴ ποῦμε τίποτα χειρότερο). Δὲν τοῦ κάνουν τιμή, γιατὶ ἕνας καθηγητής του τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἔπρεπε νὰ μπορεῖ κάπως νὰ ξηγάει ἀθρωπινώτερα τὰ Ἑλληνικὰ κείμενα· ἢ ἄ δὲν ἔχει τ' ἀναγκαῖα φῶτα, ἔπρεπε τουλάχιστο νὰ ἔχει τὸν κοινὸ νοῦ νὰ σωπαίνει. Ἔπειτα τὰ φριχτὰ αὐτὰ βιβλία βάζουνται στῶν παιδιῶν καὶ (τὸ χειρότερο) στῶν κοριτσιῶν τὰ χέρια, καὶ πρέπει μὲ τὶς χιλιάδες νὰ βάζουνται, ἀφοῦ πάει ὁμπρὸς ἀδιάκοπα τὸ ξεφούρνισμά τους. Εἶναι λοιπὸν τῆς πρώτης ἀνάγκης νὰ σταματήσει ἡ ἐθνικὴ ἀφτὴ συφορὰ, καὶ μήτε νὰ ρεζιλέβεται τὸ καλὸ ὄνομα τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, μήτε νὰ φαρμακώνουνται τὰ παιδιὰ (1), καὶ τὴ δουλιὰ ἀφτὴ ἔπρεπε καιρὸ τώρα νὰν τὴν εἶχε καταπιαστεῖ ἀφτὸς ὁ κ. Χαντζίδακις, ὁ ἐπικριτὴς καὶ κατήγορος ὅλου τοῦ κόσμου, καθὼς κι' ἀφτοδιόριστος γενικὸς πατριώτης. Τίποτα ὅμως τέτιο μήτε ἔκανε μήτε εἶναι πιθανὸ πὼς θὰ κάνει. Γιατὶ μὲ τὸν κ. Μιστριώτη τὸν ἑνώνουν ἄσπαστα τὰ ἴδια μίση καὶ πάθη, ὅπως ἡ σάρκινη λουρίδα τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα διὸ ἀδέρφια τοῦ Σιάμ. Πόσο σωστὰ φιλοσοφοῦσε ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος ψυχόλογος ὅταν ἔλεγε «Δεῖξε μου τὸν »πατριώτη, καὶ σοῦ δείχνω ἐγὼ τὸν κατεργάρη».

—

Καὶ τώρα ἄς ἔρθουμε στὰ παραδείγματά μας, κι' ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ δέφτερο παράγραφο τοῦ Ἀρ. 2 τοῦ Ἀκρίτα. *Ἀρχὴ ἀηδίας, χαῖρε φαλακρὲ*, κατὰ τὴν πρώτη Βυζαντινὴ παροιμία τῆς Συλλογῆς τοῦ κ. Πολίτη. Μέσα στὸν παράγραφο ἀφτὸ βρίσκουμε τὴν ἀκόλουθη φράση·

«Ἀνάγκη νὰ συνεξετάζηται, ἂν
»τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημεῖον
»ἀποδεικνύΗται...»

Ἡ ὑποταχτικὴ αὐτὴ *ἀποδεικνύΗται* τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ... σολοικισμός. Ὅ,τι γέλασε τὸν κ. ΚαθηγητΑ εἶναι πὼς τὸ *ὑποθετικὸ ἂν* τῆς ἀρχαίας θέλει ὑποταχτική. Τὸ *ἂν* ὅμως τῆς φράσης τοῦ κ. Χαντζιδάκεως δὲν εἶναι ὑποθετικό, παρὰ ἐρωτηματικό, ἀντιπρόσωπος κι' ἰσοδύναμο τοῦ ἀρχαίου *εἰ*. Κι' ὅπως τὸ δικό μας ἐρωτηματικὸ *ἂν* θέλει ὁριστική· (πές μου ἂν τρέχει, ἄ θὰ τρέξει, ἂν ἔτρεξε), ἀπαράλλαχτα καὶ τὸ ἐρωτηματικὸ *εἰ* τῆς ἀρχαίας, θέλει ὁριστική. Ὁ κ. ΚαθηγητΑς, μ' ἄλλα λόγια, ἔγραψε μὲ τὸ μάτι, ὄχι μὲ γλωσσικὸ αἴσθημα—ὅπως γράφουν οἱ ξένοι, οἱ μόνοι ποὺ σὲ κάθε γλῶσσα σολοικίζουν.

—

Ἴσως ἀπορεῖτε, παιδιὰ, καὶ σαστίζετε, ποὺ ἔτσι τσακώθηκε σόλοικος τόσο μεγαλόφωνος σοφός. Ὡς τόσο μὴ σᾶς φαίνεται παράξενο. Ἀδύνατο ὄπιος δὲ γράφει τὴ γονικιά του γλῶσσα, παρὰ γλῶσσα τεχνητὴ, ποὺ θὰ πεῖ ξένη, νὰ μὴν πέφτει σὲ σκυθισμούς. Τὸ φαινόμενο τὸ ξήγησε κατὰ βάθος ὁ κ. Ψυχάρης στὸν πρῶτο τόμο τῶν Ρόδων καὶ Μήλων σ. 12, καθὼς καὶ στὸ δέφτερο σ. 31, ὅπου μᾶς ἔφερε παράδειγμα κι' ἕναν ἄλλο σολοικισμὸ τοῦ ἴδιου κ. Χαντζιδάκεως, τὸ ξακουσμένο πιὰ καὶ κλασσικὸ *αἴτινες — καταλαβόντες — κατέστησαν ἄξιαι* (3). Μὰ σιμὰ στὴν κωμικιά του, τὸ φαινόμενο τοῦτο ἔχει καὶ τὴν τραγικιά του μεριά, κι' εἶναι τούτη, πὼς ἂν τρανοὶ καθηγητάδες σὰν τὸν κ. Χαντζίδακι, ὕστερα ἀπὸ τόσον ἀγῶνα, ὕστερα ἀπὸ ὁλόψυχη ἀφοσίωση

(1) Ὁ Κοραῆς στὰ προλεγόμενα τοῦ Γ τῆς Ἰλιάδας σ. η' λέει: «Θέλεις μεγαλητέραν ἀναισθησίαν τῆς ἀναι»σθησίας ταύτης... ἥτις ὑποφέρει νὰ τρίβεται ματαίως ὁ »πολύτιμος καιρὸς τῆς νεότητος εἰς μάθησιν πραγμάτων, »τὰ ὁποῖα ὅττις δὲν εὐτυχήσῃ νὰ λησμονήσῃ ἔπειτα τε»λείως, γίνεται σχολαστικὸς κακοηθέστατος;»

(2) Τὸ ἴδιο, τίποτα ἐπιστημονικὸ δὲν παρακίνησε τὸν κ. Χαντζίδακιν νὰ κατηγορήσει σὲ δικά μας καὶ ξένα περιοδικὰ τὴ μετάφραση τοῦ κ. Πάλλη. Μήτε τὴν εἶχε κάνε διαβάσει ὅταν τὴν κατηγοροῦσε, ὅπως ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ μέσα στὰ «Παναθήναια» κι' ἐπιστημονικὴ δὲν εἶναι νὰ κρίνεις ὅ,τι πρῶτα δὲ διάβασες. Ἕνας ἄλλος Ἄγγλος λέει «Ὄπιος συζητᾶ καὶ κρίνει ὅσα δὲ διάβασε, ἢ κακό»πιστος εἶναι ἢ τετράποδο».

(3) Ὁ Ψυχάρης ἔφερε κι' ἄλλο παράδειγμα, ἀπὸ τὸν κ. Πάλλη ποὺ γράφοντας καθαρέβουσα ἔγραψε τὸ ἡδὺς ὡς θηλυκό.

ΞΕΝΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΑΞΙΜΑΤΑ

Α'.

Θὰ εἶχαν περάσει ὡς τέσσερεις ὧρες ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἤτανε συννεφόκαμα, κ' ἔκαμνε μιὰ ζέστη, ἀπὸ τὶς ξεχωριστὲς ἐκείνες ζέστες τ' Ἀπρίλη, ποὺ εἶναι σπάνιες καὶ τὸ καλοκαίρι ἀκόμα. Πέρα ἐκεῖ στὸ ἥσυχο σπιτάκι τοῦ Χλωρᾶ, ποὺ τὸ τρογύριζε ὁ κῆπος μὲ λογῆς-λογῆς δέντρα καὶ λουλούδια, ἀνέβαινε μιὰ ὄμορφη μυρουδιὰ ἀπὸ πασκαλιές.

Ἡ Μαρία καθούντανε στὸ τραπέζι της καὶ ἔγραφε κάτι γράμματα ποὺ τὴν εἶχε πεῖ ὁ πατέρας της ἄμα ἔρθῃ νὰ τἄχῃ τελειωμένα. Κάμποση ὥρα ἔγραφε μὲ μεγάλη εὐκολία ἥσυχα ἥσυχα καὶ χωρὶς νὰ βιάζεται ἀπάνου στὸ γυαλιστερὸ χαρτί, μ' ἄξαφνα πετάει τὴν πέννα καὶ σηκώνεται ἀπάνου. Ἔτυχε νὰ διῇ στὸν καθρέφτη, ποὺ ἤτανε ἀντίκρυ της, τὸ ὄμορφό της τὸ προσωπάκι, τὰ μαῦρα της τὰ μάτια τὰ φλογερά, ποὺ λάμπανε ἀπὸ ἐξυπνάδα καὶ τὴν ὄμορφή της τὴν κορμοστασιά. Ἐκείνη τὴν ὥρα τῆς φάνηκε πὼς ἤτανε ὀμορφότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ πῆγε νὰ καμαρώσῃ κι ἀπὸ κοντὰ τὸ πορτραῖτο της. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔλαψε τὸ πρόσωπό της ἀπὸ χαρά, ποὺ εἶδ' ἐκεῖ στὸν καθρέφτη τὴν τόση ὀμορφιά της, μὰ ὕστερα μιὰ ἰδέα ποῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ της τὴν ἔκαμε σκεφτικὴ καὶ πῆγε κι ἀκούμπησε στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο τῆς κάμαράς της.

Ἄμα εἶδε τὰ λουλούδια τοῦ κήπου μὲ τὰ λογῆς-λογῆς χρώματά τους, ποὺ μοσχοβολούσανε τόσο πολύ, τὰ πουλάκια ποὺ κελαδοῦσαν καὶ πετοῦσαν ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο καὶ ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι κι ὅλη ἡ φύση παράσταινε τὴ χαρὰ καὶ τὴ νιότη ἀπάνου σ' αὐτήνα τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς ἄνοιξης, τότε κατάλαβε πὼς ἤτανε ἐκείνη μονάχη κι ἀρχίνησε ν' ἀπελπίζεται.

Τὰ σύννεφα ὅσο πήγαιναν πυκνώνανε στὸν οὐρανὸ κι ἡ μπόρα φαίνουνταν πὼς ἤτανε κοντὰ νὰ ξεσπάσῃ.

Ἡ κόρη στεναχωρημένη φυσικὰ ἀπὸ τὶς δυσάρεστες ἰδέες ποὺ εἶχε στὸ νοῦ της ἐκείνη τὴν ὥρα, στεναχωρέθηκε περισσότερο ἀπὸ τὸν πληχτικὸ ἐκεῖνο καιρό, ξεσηκώθηκε ἡ καρδιά της καὶ καυτερὰ δάκρυα ξεχειλίσανε ἀπὸ τὰ βλέφαρά της.

Πρὶν ἀπὸ πέντε βδομάδες ποὺ κατάλαβε, ποὺ βεβαιώθηκε πιά, πὼς τὄνειρό της ψευτίστηκε, κατώρθωνε νὰ κρατάῃ τὸν ἑαφτό της, ν' ἀντέχῃ ἀρκετὰ κ' ἔτσι ξακολουθοῦσε μὲ φαινομενικὴ γαλήνη τὴ συνηθισμένη της ζωή. Σήμερα ὅμως αὐτὸ ἤτανε ἀνώτερο ἀπὸ τὴ θέλησή της, ἀνώτερο ἀπὸ τὶς δυνάμες της, κι ἐνῷ βρισκότανε σὲ μιὰ τέτοια στεναχώρια, ὁ νοῦς της γύριζε στὰ περασμένα.

Θυμήθηκε πὼς ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ μαζὺ μὲ τὸν πατέρα της τὸ Λουκᾶ τὸ Στασινὸ τὸ ζωγράφο, καὶ νὰ τὸν συμπαθήσῃ. Μὰ πόσο γλήγορα ἡ πρώτη ἐκείνη συμπάθεια ἔγινε οἰκειότητα, ἔγινε θερμὴ φιλία, καὶ γλήγορα ἡ φιλία αὐτὴ μέσα στὰ βάθια τῆς καρδιᾶς της ἔγινε ἀγάπη!

Ἄραγες δὲν τὴν ἀγαποῦσε κ' ἐκεῖνος, ποὺ τόσο φανερὰ τὴν ζητοῦσαν τὰ μάτια του, καὶ τόσο πολὺ τὴν ἐχτιμοῦσε; Δὲν ἤτανε δυνατὸ νἆναι γιὰ κείνονα ἡ διανοητική του συντροφιά, ἡ πιστή του φιληνάδα καὶ κάτι ἀκόμα περισσότερο, κάτι πιὸ ἀγαπητό, ποὺ νὰ ἔβαζε μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ νέου τὴν ἐπιθυμία νὰ πραγματοποιήσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἤτανε γιὰ αὐτήνα τὸ γλυκότερο ὄνειρο;

Καὶ μολονότι κανένα τάξιμο καὶ κανένα ὅρκο δὲν ἀλλάξανε συναμεταξύ τους, δὲν ἤτανε τάχα δυνατὸ νὰ τὄχῃ στὸ νοῦ του νὰ τὴν κάμῃ ταῖρι του, αὐτήνα ποῦ τόσο πολὺ τὸν ἀγάπησε καὶ ποτὲ δὲ σκέφτηκε γιὰ ἄλλονα;

Καὶ ὅμως ὁ Λουκᾶς ἀρραβωνιάζουνταν κι ὅλα της τὰ ὄνειρα σκορπίσανε σὰν καπνός.

Ὅταν ἔλαβε τὸ προσκλητήριο ὁ πατέρας της γιὰ νὰ

στὴν τεχνολογικὴ μελέτη τῆς ἀρχαίας, καταντοῦνε σὲ τέτια λάθια, ὄχι πιὰ ὀρθογραφικὰ, παρὰ χοντροὺς σκυθισμοὺς, τί πρέπει νὰ καρτεροῦμε ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ ἔθνος ὅτα γράφει καθαρίβουσα, ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους δηλαδὴ ποὺ ἴσα ἴσα μαθαίνουν τόσα γράμματα ὅσα ἀπαιτοῦν τῆς ζωῆς οἱ ἀνάγκες; Δὲν ἔχουν οἱ τρανοὶ ἀφτοὶ δασκάλοι τόσο δὰ μιαλὸ νὰ καταλάβουν πὼς ἄδικα τοῦ σπαταλοῦν τοῦ ἔθνους τὸν καιρό του μαθαίνοντάς του τέτια γλῶσσα;

—

Τί ἄδικος κόπος ποὺ εἶναι τὸ νὰ προσπαθεῖ κανεὶς νὰ γράφει ἀθρωπινὰ τὴν ἐλεεινὴ ἀφτὴ γλῶσσα τὸ βλέπεις κι' ἀπὸ τοῦτο. Ὁ κ. Κόντος ὅλη του τὴ ζωὴ πολεμοῦσε νὰ διορθώσει τὰ ἀδόκιμα φραγκάττικά της, κι' ὡς τόσο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν κηρυγμάτων του πλήθυνε σημαντικὰ ὁ ἀριθμός τους. Ὁ κ. Παπαθωμᾶς στὴν «Ἀττικὴ Ἴριδα» μᾶς ἔδωκε ἕναν ἀτέλειωτο κατάλογο τέτιων φραγκάττικων, καὶ τὸν κατάλογό του τὸν ἀρχίζει μ' ἀφτὰ τὰ λόγια. «Ἐν »τοῖς ἐφημερίσι καὶ τοῖς περιοδικοῖς [ἐνίοις τε κα»θηγητικοῖς ζυγγράμμασι] φιλοξενοῦνται κλασσικώ»ταται Ἑλληνικούραις μορφούμεναι ἐκ λέξεων ἢ »φράσεων *βαρβάρων* καὶ *σολοίκων*», λόγια ποὺ ἔχουν καὶ τοῦτο τὸ σημαντικό, πὼς ὁμολογοῦν τὸ σολοικισμὸ καὶ βαρβαρισμὸ τῶν ἐφημερίδων, ἐνῶ ἀφτῶν τῶν ἐφημερίδων τὴ γλῶσσα συχνὰ μᾶς συσταίνουν οἱ δασκάλοι. Πόσο ἀληθινὰ πρόκοψε ὁ ἐφημεριδογραφικὸς σκυθισμὸς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ κ. Κόντου ἔφκολα θὰν τὸ δεῖς, ἂ θελήσεις νὰ παραβάλεις ἕνα φύλλο τῆς τότες «Νέας Ἐφημερίδος» τοῦ Ι. Καμπούρογλου κ' ἕνα φύλλο τῶν« Ἀθηνῶν» τοῦ Πώπ.

—

Δὲν πρέπει τώρα νὰ πηδήσουμε καὶ τὸ ἑξῆς περίεργο. Ἐνῶ δηλαδὴ μὲ τὸ *ἂν ἀποδεικνύΗται* μᾶς κενώνει σόλοικα ὁ κ. Χαντζίδακις τὴν ὑποταχτική, ἔπειτα ἀλλοῦ τὴν περιφρονεῖ, ἐκεῖ ἴσα ἴσα ποὺ χρειάζεται, ὅπως στὴ φράση (σ. 52)

«ἠδύναντο κάλλιστα
»νὰ εἶναι σύγχρονα καὶ λαϊκά».

Γιατὶ ἐδῶ, ἀφοῦ τόσο κλασσικίζει ὁ κ. ΚαθηγητΑς, δὲ μᾶς γράφει *νὰ ὦσι*, ὅπως τόσα του κοπέλλια, κι' ὅπως ἴσως κι' ὁ ἴδιος πρέπει συχνὰ νὰ γράφει; Καλὸ θὰ εἶταν, ἀφοῦ μᾶς φώτισε σὲ τόσα ζητήματα, ἂ μᾶς ἔκανε τὴ χάρη νὰ μᾶς φωτίσει μὲ λίγα λόγια καὶ σ' ἐτοῦτο.

Καὶ τώρα ξέρετε τί θὰ πάθει ὁ κ. Χαντζίδακις μὲ τὴ σόλοικὴ του ὑποταχτική; Θὰ θυμᾶστε δίχως ἄλλο τὸ πάθημα τοῦ Σεβὰχ τοῦ Θαλασσινοῦ, ποὺ μιὰ καὶ φορτώθηκε στὴ ράχη του τὸ γέρο ἐκεῖνο τοῦ γιαλοῦ δὲ μποροῦσε πιὰ νὰν τὸν ξετινάξει. Ἔτσι τοῦ εἶναι γραφτὸ καὶ τοῦ κ. Χαντζιδάκεως νὰ κουβαλᾶ παντοῦ καὶ πάντα τὴν ὑποταχτική του, ὅπως σάλιαγκας τὸ καβοῦκι του. Γιατὶ ἀθρώπου φανταρμένου καὶ στενοκέφαλου φτάνει νὰν τοῦ δείξεις τὸ λάθος του, καὶ τότε ἀδύνατο πιὰ νὰν τὸ διορθώσει, παρὰ καὶ θὰν τ' ἀπλώνει συχνότερα, καμώνοντας πὼς ἔχει τάχα σοφοὺς καὶ μεταφυσικοὺς λόγους νὰν τὸ νομίζει ἀψέγαδο.

—

Καὶ μᾶς ἔρχεται καθὼς γράφουμε μιὰ ἰδέα. Ἀφοῦ τώρα ἔκαμε ἀρχὴ ὁ «Νουμᾶς» νὰ δίνει κάποτες τοῦ κοινοῦ γελοιογραφίες, γιατὶ τάχα νὰ μὴ σᾶς παρουσιάσει καὶ τὸν κ. Χαντζίδακιν σὰ Σεβὰχ Θαλασσινὸ, πελαγωμένο μέσα στὴ Γλωσσικὴ Θάλασσα μὲ τὴ σόλοική του ἐκείνη ὑποταχτικὴ καλοκαθισμένη στὴ ράχη του; Ἡ ἰδέα μᾶς φαίνεται καλή.

—

Ὡς ἐδῶ συζητήσαμε τὸν κ. Χαντζίδακι ὡς γέννημα τῶν Σόλων καὶ θρέμμα τῆς Σκυθίας. Ἂς ἀναλύσουμε τώρα καὶ τὴ λογική του. Σελ. 52 τοῦ ἰδίου Ἀκρίτα γράφει τ' ἀκόλουθα

«συντεταγμένα ἐν γλώσσῃ
»κατὰ τὸ μᾶλλον ΚΑΙ ἧττον
»ἀναμίκτῳ ἐξ ἀρχαίων καὶ
»νεωτέρων στοιχείων».

Ὁ κ. Χαντζίδακις ἔχει ἀδερφὸ μαθηματικό, τὸν κ. Χατζηδάκη. Ἂς πάει, παρακαλοῦμε, κι' ἂς τοῦ ξηγήσει μὲ τί μέθοδο κατορθώνεται ποὺ τὸ ἴδιο κι' ἀπαράλλαχτο σύγγραμμα νὰ εἶναι καὶ λιγώτερο καὶ περισσότερο ἀνακατωμένο μὲ παλιὰ καὶ καινούργια στοιχεῖα· γιατὶ κάτι τέτιο δίχως ἄλλο ἀνακάλυψε μὲ τὸ *κατὰ τὸ μᾶλλον ΚΑΙ ἧττον* του. Ἂν ἀληθινὰ ἔκανε τὴν ἀνακάλυψη, δὲ βλέπουμε τί δυσκολία πιὰ ὑπάρχει νὰ μᾶς σμίξει καὶ διὸ παράλληλες γραμμὲς, ἀφοῦ διὸ διαζεφτικὰ, διὸ γραμμὲς ποὺ ὅσο πᾶν ἀνοίγουν, κατόρθωσε ἔτσι γλήγορα καὶ πρόχειρα νὰ μᾶς τὶς ἑνώσει. Στὸ μεταξὺ ὅμως, ὡς ποὺ ν' ἀνακοινώσει δηλαδὴ τὴν ἀνακάλυψή του, ὅλος ὁ κόσμος μὲ τὴν ἄδειά του θὰ λέει καὶ γράφει σύφωνα μὲ τὴν ὡς τώρα γνωστὴ λογική

μᾶλλον ἢ ἧττον
λίγο ἢ πολὺ (Κοραῆς Β Ἰλιάδ. σελ. *μα'* «ὠφέλειαν—ἐλπιζομένην—πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον»)

più o meno
plus ou moins
more or less
mehr oder weniger

κτλ.

—

Παρόμοιο ἀνακάτωμα τοῦ παρατηρεῖς καὶ στὴν ἀκόλουθη φράση

«οὐχὶ πᾶν ὅ,τι τῆς νέας
»ἡμῶν γλώσσης φαίνεται ὁπωσδή»ποτε ὅμοιον πρὸς ἀρχαῖον Αἰο»λικὸν ἢ Δωρικὸν ὀφείλει καὶ νὰ »θεωρῆται ἁπλῶς ὅτι κατάγεται »ἐξ αὐτοῦ ΚΑΙ ταυτίζεται πρὸς »αὐτό».

Γιατὶ εἶναι φανερὸ πὼς ὁ κ. Χαντζίδακις ἐννοεῖ τοῦτο, πὼς ὅσα νεώτερα φαινόμενα εἶναι ἀπαράλλαχτα μὲ ἀρχαῖα δὲν πρέπει πάντα νὰ ταυτίζουνται μὲ τ' ἀρχαῖα, δὲν πρέπει νὰ νομίζουνται τὰ ἴδια· μήτε πάλι πρέπει ἄλλα κάπως ὅμια μὲ ἀρχαῖα νὰ νομίζουνται ἀρχαίας καταγωγῆς. Δὲν πρέπει, μ' ἄλλους λόγους, τὰ νεώτερα φαινόμενα ἢ νὰ ταυτίζουνται μὲ ἀρχαῖα (ὅταν εἶναι ἀπαράλλαχτα) ἢ νὰ παράγουνται ἀπὸ ἀρχαῖα (ὅταν κάπως μιάζουν). Ἐπάστερα λοιπὸν ἔπρεπε ὁ κ. Χαντζίδακις νὰ γράψει *κατάγεται Ἢ ταυτίζεται*, κι' κι' ὄχι *κατάγεται ΚΑΙ ταυτίζεται*.

—

Θὰ φέρουμε ἀκόμα διὸ παραδείγματα, ὅπου ὁ γλωσσικός μας Σεϊχουσλάμης δὲν κατόρθωσε σωστὰ καὶ καθαρὰ νὰ πεῖ τὴν ἰδεοῦλα του.

Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὴν σελ. 51 εἶναι ἡ φράση ὅπου βρίσκεται καὶ τὸ περίφημο ἐκεῖνο σκυθικὸ *ἂν ἀποδεικνύΗται*. Ἡ φράση πηγαίνει ἔτσι

«Ἀνάγκη νὰ συνεξετάζηται
»ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φαινόμενον
»ἀποδεικνύηται διὰ τῶν γλωσσικῶν
»μνημείων... ἀνερχόμενον μέχρι τῶν
»ἀρχαίων διαλέκτων κτλ. εἰδεμὴ
»ἀνάγκη τότε νὰ ἐρωτᾶται μήπως
»τὰ φαινόμενα ταῦτα μόνον ἐξω»τερικῶς... εἶναι ὅμοια».

Τὴ φράση τὴ διαβάσαμε διὸ καὶ τρεῖς φορὲς πρὶ μποῦμε στὸ νόημά της. Γιατὶ, ὅπως εἶναι γραμμένη, ὁ κ. ΚαθηγητΑς μᾶς λέει «εἰδεμὴ συνεξετάζεται (ἢ ἴσως *συνεξετάζΗται;*), ἀνάγκη νὰ ἐρωτᾶται».

πᾶνε στοὺς ἀρραβῶνες ἐκείνη δὲν ἀντιστάθηκε, οὔτε ἔδειξε δυσαρέστεια, μόνε κράτησε τὴν καρδιά της κι' τὸν ἀκολούθησε. Ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ ζωγράφου, ἔσφιξε καὶ τὸ χέρι τῆς ἀρραβωνιαστικιᾶς του,ποῦ ἤτανε λεπτὴ σὰν κληματόβεργα καὶ φαίνουνταν σὰν ἀγαλματάκι, κ' ἔφυγε ὕστερα μὲ τὴν ἐντύπωση ἀνθρώπου ποῦ χάνει γιὰ πάντα τὶς ἐλπίδες του.

Τὴν ἐφάνηκε ὅμως πολὺ παράξενο καὶ ἀκατανόητο νὰ παρασυρθῇ ὁ Λουκᾶς σ' αὐτὸ τὸ συνοικέσιο, ἕνας νέος ποὺ οἱ ἰδέες του καὶ τὸ πρόγραμμά του μποροῦσαν νὰ συφωνήσουν μὲ μιὰ ἄλλη, ὄχι ὅμως καὶ μὲ τὴν Ἑλένη τοῦ Καρδούλη, μιὰ κοπέλλα ποὺ ὅσο καὶ νὰ φαίνουνταν ξανθὴ καὶ νόστιμη ἤτανε ὡστόσο περιωρισμένη, ψυχρὴ καὶ λεπτὴ σὰν κληματόβεργα.

«Γιατί, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ της, γιὰ ποιὸ λόγο νὰ τὸ ἀποφασίσῃ αὐτὸ ἕνας τέτοιος καλλιτέχνης; ἄραγες γιὰ τὸ τράχωμά της, ποὺ δὲν ἤτανε δὰ καὶ τόση διαφορά, ἢ γιὰ τὸ ντελικάτο της τὸ σῶμα;»

Καὶ ἐνῷ χανότανε στὴ λυπηρὴ αὐτὴ λεπτομέρεια τῶν στοχασμῶν της, σήμανε τὸ κουδοῦνι τῆς εἴσοδος καὶ σὲ λίγο ἄνοιξε ἡ πόρτα τῆς κάμαράς της. Ἡ Μαρία τόση κατάπληξη αἰστάνθηκε ἅμα εἶδε τὸν ἄνθρωπο ποῦ μπῆκε μέσα, ὥστε ἀρχίνησε ν' ἀμφιβάλῃ ὅτι ἤτανε πραγματικότητα ἐκεῖνο ποὺ ἔβλεπε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ πῆγε νὰ φωνάξῃ δυνατά, ἀλλὰ κρατήθηκε· μὰ τόσο εἶχε παραζαλιστῆ ὥστε ἂν δὲ στηριζότανε στὴν καρέκλα μὲ τὰ δυό της τὰ χέρια θἄπεφτε. Στύλωσε ὕστερα τὰ μάτια της ἀπάνου στὸν ἄνθρωπο μὲ κάποιο φόβο, ποὺ μὲ τόσο θάρρος ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ τὴν ἀνησύχησε. Ἤτανε λοιπὸν δυνατό, μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ, πὼς τὸ ἀντικείμενο τῶν σκέψεών της βρισκότανε ἀντίκρυ της; Καὶ ὅμως ἤτανε ἐκεῖνος, αὐτὸς ποὺ μὲ τὸν ἀρραβῶνα του εἶχε σκορπίσει τὰ χρυσᾶ της τὰ ὄνειρα. Ἤτανε ὁ Λουκᾶς ὁ ζωγράφος.

Κατάχλωμος καὶ βαθιὰ συγκινημένος κι ὁ νέος χαιρέτησε τὴν κοπέλλα καὶ τῆνε ρώτησε.

— Ὁ πατέρας σας δὲν εἶναι ἐδῶ; πέρασα καὶ ἦρθα νὰ τὸν διῶ.

— Ὁ πατέρας μου πῆγε σήμερα στὴ χώρα καὶ δὲν ξέρω ἂν θἄρθῃ γλήγορα.

Ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐρωταπόκριση αὐτὴ καθίσανε καὶ οἱ δυὸ ἀντίκρυ κι ἀντίκρυ χωρὶς νὰ μιλήσουνε τίποτα ἄλλο.

Ἡ Μαρία ἀφοῦ κατώρθωσε νἄρθῃ στὸν ἑαυτό της ἀπὸ τὴν κατάπληξη τῆς ἀνεπάντεχης αὐτῆς ἐπίσκεψης:

— Τί κάμνει ἡ κ. Ἑλένη; καλὰ εἶναι; τὸν εἶπε.

— Πολὺ καλὰ εὐχαριστῶ. Πῆγε μὲ τοὺς γονῆδες της σ' ἕνα χωριὸ κ' ἐγὼ τώρα θὰ πάω νὰ τοὺς βρῶ.

Ἅμα πῆρε αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ἡ Μαρία, μιὰ φοβερὴ ζούλια κυρίεψε τὴν καρδιά της καὶ ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ της.

«Γιατὶ τάχα ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Ἑλένης ἦρθε σ' ἐμένα, γιὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ σκάσω ἀπὸ τὴ λύπη μου;»

Ὕστερα ἀλλάξανε μερικὰ λόγια ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ λένε γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα, εἶπανε γιὰ τὸν καιρό, ποὺ ἤτανε συννεφιασμένος καὶ ποὺ μποροῦσε νἄβρεχε, γιὰ τὰ ταξείδια τὰ καλοκαιριανά, γιὰ τὶς διασκέδασες τοῦ τόπου τους καὶ ὕστερα ὁ Λουκᾶς σηκώθηκε νὰ φύγῃ, ἀφοῦ τὴν εἶπε νὰ πῇ χαιρετήματα στὸν πατέρα της.

Ἐνῷ ὅμως πήγαινε νὰ φύγῃ, κοντοστεκούντανε σὰ νὰ μετάνιωσε γιὰ κεῖνο ποὺ ἔκαμνε καὶ οὔτε ἄφινε τὸ χέρι τῆς κοπέλλας ποὺ τὴ χαιρέτησε.

Ἀλλὰ κι ἐκείνη στεναχωριούντανε ποὺ ἔφευγε δίχως νὰ ποῦν τίποτα ἄλλο. Νὰ τῆς δοθῇ μιὰ τέτοια περίσταση, καὶ νὰ μὴ μπορέσῃ ν' ἀκούσῃ καὶ τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ στόμα του, νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του ἕνα μυστικό, ἂν τὴν ἀγάπησε κι ἐκεῖνος καθόλου, καὶ γιὰ ποιὸ λόγο νὰ προτιμήσῃ τὴν Ἑλένη, ποὺ τὴν εὕρισκε τόσο κατώτερή της, ν' ἀκούσῃ τέλος πάντων τὸ Λουκᾶ νὰ δικαιολογηθῇ γιὰ κεῖνο ποὺ ἔκαμε καὶ νὰ λαφρώσῃ λίγο ἡ καρδιά της, αὐτὸ πολὺ τὴ στεναχωροῦσε. Καὶ ὅμως ἐκείνη νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τέτοια κουβέντα δὲν τολμοῦσε.

Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος ἔσφιγγε ἀκόμα τὰ δάχτυλά της στὴν παλάμη του, ἡ κόρη βλέποντας τὰ μαῦρα σύννεφα ποῦ ἤτανε στὸν οὐρανό:

— Τόσο πολὺ βιάζεστε νὰ φύγετε; τοῦ λέγει μὲ σιγανὴ φωνή, δὲ βλέπετε τὸν καιρό; βρέχει· θὰ μουσκεφτῆτε.

Β'.

Μὲ τὸν τρόπο ὅμως ποῦ τοῦ μίλησε ἡ Μαρία, ὁ Λου-

Τὸ δέφτερο παράδειγμα εἶναι τὸ ἀκόλουθο ἀπὸ τὴ σελ. 52

«Ὀφείλομεν καὶ δυνά-
»μεθα νὰ χωρίζωμεν αὐτὰ
»ἀπ' ἀλλήλων, διότι μόνον
»τὰ ἑκάστοτε παρὰ τῷ λαῷ
»ἐν χρήσει μαρτυροῦσι περὶ
»τῆς σὺν τῷ χρόνῳ γινομέ-
»νης ἐξελίξεως».

Ὁ λόγος ποὺ δίνει ὁ κ. Χαντζίδακις ἀποδείχνει ἴσως μοναχὰ πὼς ἔχουμε χρέος νὰ κάνουμε τὸ χωρισμὸ ποὺ συσταίνει, ὄχι ὅμως καὶ πὼς *μποροῦμε*, ὅπως κατὰ τὸ φαινόμενο ἰσχυρίζεται. Τέτιου μεγάλου ἐπιστήμονα ποὺ νὰ μιλᾶ τόσο ἀκατάστατα καὶ μπερδεμένα ἀδύνατο μᾶς φαίνεται νὰ ὑπάρχει τὸ τέρι του!

—

Παρακαλέσαμε παραπάνου τὸν κ. Χαντζίδακιν νὰ μᾶς φωτίσει, γιατὶ ἄραγες βάζει σόλοικα τὴν ὑποταχτικὴ ὅπου δὲ χρειάζεται κι' ἔπειτα μαλλιαρικὰ τὴν περιφρονεῖ ὅπου τὴ θέλει ἡ παλιὰ γραμματική. Καὶ τώρα, πρὶν τελιώσουμε, θὰν τὸν παρακαλέσουμε ἀκόμα νὰ μᾶς λύσει κι' ἄλλη μας μιὰ ἀπορία. Παρατηροῦμε δηλαδὴ πὼς σ' ἕνα μέρος γράφει *ἀναγκαίως ἔχει ΙΝΑ συνάπτωμεν*, κι' ἔπειτα πάλι σ' ἄλλο μέρος *ἀνάγκη ΝΑ φιλοκρινηθῶσι*· κι' ἐπιθυμούσαμε πολὺ νὰ διδαχτοῦμε γιατὶ ἀφτὴ ἡ ποικιλία τοῦ *ἵνα* καὶ *νά*. Σ' ἀφτὸ τὸ κεφάλαιο ὁ δίδυμός του κ. Μιστριώτης εἶναι συνεπώτερος καὶ λογικώτερος. Θαρρῶντας πὼς ὁ βαρβαρισμὸς ἔκοψε τὴ μύτη τοῦ *ἵνα* ὅπως ἡ βάρβαρη σφεντόνα ἔσπασε τοῦ Ἑρμῆ τὴ μύτη στ' ὄμορφο καὶ θλιβερὸ τραγοῦδι τοῦ Ἕρμονα, ἀνασκουμπώθηκε ἀποφασιστικὰ νὰ ξανακολλήσει καινούργια μύτη μὲ δική του τέχνη, ἂν καὶ τὸ ξανακόλλημα εἶναι ἀρκετὰ πρόστυχο, ὅπως τὰ περισσότερα ξανακολλήματα τέτιας λογῆς. Μὰ ὁ κ. Χαντζίδακις πότε μιστριώτικα ξανακολλᾶ τὴ μύτη, καὶ πότε ἀφίνει καὶ τὸ *νὰ* κουτσομύτικο κι' ἐμᾶς ὅλους σὲ τρομερὴ καὶ σκληρὴ στενοχώρια. Γιατὶ μήτε μπορεῖς κὰν ἀπὸ τὰ γραψίματά του νὰ ξεδιαλύνεις τὸ τί προτιμᾶ. Κάπου εἶπε πὼς ἡ γλῶσσα μας κατάντησε στὰ σημερνά της κατάντια ἀπὸ ἐθνικὰ δυστυχήματα, καὶ κατ' ἀφτὸ πρέπει ἴσως νὰ συμπεράνεις πὼς γράφει *ἵνα* προτιμῶντας τὸ μιστριώτικο ξανακολλημό. Στὸ ἄρθρο του ὅμως πάλι ποὺ ξετάζουμε ὁρκίζεται πὼς ἡ σημερνή μας γλῶσσα, ἡ μαλλιαρή μας γλῶσσα, «οὐδὲν ἄλλο *κατ' ἀλήθειαν* »[ἀρχίζουμε νὰ μὴν τὸ πιστέψουμε] εἶναι ἢ φυσικω-»τάτη καὶ ὁμαλωτάτη συνέχεια τῆς Κοινῆς». Κατὰ τοῦτο ἡ μύτη, ἄχρηστη ὄντας, ἔπεσε φυσικώτατα σὰ βατράχου οὐρὰ, καὶ τὸ νὰ πρέπει ἔτσι νὰ μείνει νὰ λυγερὸ καὶ λεβέντικο. Τί τάχα ἀληθινὰ νομίζει; Ἐλπίζουμε πὼς θὰ μιλήσει καὶ πὼς δὲν ἔχει ἀπόφαση τὸ μυστικὸ νὰν τὸ πάρει στὸν τάφο του.

—

Ἀρχίσαμε τὰ λίγα μας ἀφτὰ λόγια μὲ μιὰ κλασσικὴ παροιμία, κι' ἂς τὰ τελειώσουμε μ' ἕνα κλασσικὸ ρητό, τὸ σοφὸ κι' ὄμορφο ἐκεῖνο ἀπὸ τὸν Πίνταρο (Ὀλ. Θ, 157)

σεσιγαμένον
οὐ σκαιότερον χρῆμ' ἕκαστον.

Τὸ ρητὸ ἀφτό, ὦ σόλοικε Χαντζίδακι, σημαίνει (καὶ σοῦ τὸ ξηγοῦμε, ἐπειδὴς κατέχεις ναὶ μὲν παραγωγὲς, δὲν εἴμαστε ὅμως βέβαιοι ἂν ἐννοεῖς καὶ τὴν προγονική μας ποίηση) πὼς συχνὰ εἶναι φρόνιμο τὸ νὰ σωπαίνεις ἢ νὰ μετρᾶς τὰ λόγια σου κι' ἐλπίζουμε πὼς τὴν πινταρικὴ ἀφτὴ θεωρία σοῦ τὴν ξαστέρωσε ἀρκετὰ τὸ ταπεινό μας τοῦτο ἄρθρο.

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΑΣΤΡΟ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ περασμένο φύλλο)

Εἶχε νυχτώση πειὰ ὅταν τὰ παιδιὰ ἀποφάσισαν στὴ χώρα νὰ γυρίσουν. Καὶ τί γυρισμὸς ἦταν αὐτός! Σὰν ἀπὸ γάμο ἢ ἀπὸ πανηγύρι. Θρίαμβος ἀληθινός. Κ' ἡ θειὰ Σόφω τρόμαξε βλέποντάς τα νὰ περνοῦνε σὰν ἀνεμοστρόβιλος ἀπ' τὴν αὐλόθυρά της, κι' ὅλος ὁ κόσμος σηκώθηκε στὸ πόδι ἀπὸ τὴν ταραχὴ ποῦ ἔκανε τὸ πέρασμά τους. Μὲ τὰ φτερὰ τοῦ ἀνέμου σπάρθηκε σ' ὅλους τῶν παιδιῶν τοὺς κύκλους τ' ἄγγελμα τῆς νίκης τὸ χαρούμενο. Καὶ βάσταξαν τὰ κρυφομίλητά τους τὰ συβούλια ὧρες πολλὲς τὴ νύχτα. Καὶ τὴν αὐγὴ ξεκίνησε γιὰ τὸ κάστρο δυὸ φορὲ τρανύτερος στρατὸς ἀπὸ τὸν πρῶτο. Γιατ' εἶπαν πῶς μὲ τὴς φοβέρες ποῦ ἔκαμε ὁ βοσκὸς καὶ μ ὅσα τράβηξε, θἄρχονταν πίσω νὰ ζητήση ἐκδίκηση καὶ τὴν τάπια νὰ τὴν πατήση. Κ' ἠὗραν τὴν τάπια τώρα ἀπείραχτη! Καὶ φύλαξαν ὡς τὸ μεσημέρι καὶ πέρα μὴ φκνῇ κανένας, ὅμως τὰ γέλασε αὐτὸς ὁ λογισμός τους. Ὁ Νίκας ὁ βοσκὸς δὲν ἔδειξε πουθενὰ τὸν ἴσκιο του. Κι' ἄφησαν τὴν τάπια λυπημένα τὰ παιδιὰ καὶ μ' ἀνευχάριστη τὴν ὄρεξη τοῦ πολέμου. Καὶ τὸ πρωΐ τ' ἄλλο ἀνέβηκαν καὶ πάλι μὲ τὴν ἴδια ὁρμὴ καὶ μεγαλύτερη, ἀλλὰ τοῦ κάκου καρτέρεσαν κι' αὐτὴ τὴ 'μέρα.

Καὶ πίστεψαν πῶς ὁ φόβος τὸν εἶχε πιάση στὰ καλὰ τὸ δόλιο τὸ βοσκὸ καὶ δὲν τὸν ἄφινε νὰ ζυγώση πειὰ στὴν τάπια. Ἀμμὴ τί θάρρεψε τάχα, πῶς εἶχε μὲ ποιοὺς νὰ κάμη ὁ κουκκοσκιάχτης; Ἔτσι νὰ ξέρη ἀπὸ 'δῶ καὶ πέρα νὰ μὴν πιάνεται μὲ τέτοια παληκάρια. Καὶ νὰ τραβάη ἀνοιχτά, γιατὶ μέσα στὸ κάστρο βρωμάει μπαροῦτι—καὶ βροντάει κουμπούρα κιόλα. Ὄχι, ἂν τοῦ τὸ λέη ἡ καρδιά, ἂς ξαναπατήση, νὰ ἰδοῦμε! Τοῦ κάκου πάλ ἔλεγαν μερικά, τὰ φρονιμώτερα, πῶς θὰ ξανάρθη κ' εἶχαν ὑποψία μὴν τοὺς τὴν πάρη ἄξαφνα τὴν τάπια. Ἐνῶ θ' ἀκούη τ' ὄνομα μοναχὰ τῆς τάπιας καὶ θὰ τὸν πιάνη τρομάρα, θὰ βλέπη τὸν ἴσκιο της νὰ πέφτη ἀντίκρυ στὰ βουνὰ καὶ θὰ σπάζη τὰ πόδια του στὴ φευγάλα.

Ἔτσι ἴδιωξαν κάθε φόβο ἀπ' τὴν καρδιά τους. Χαίρονταν μοναχὰ μὲ τὴν παληκαριὰ ποῦ εἶχαν δείξη στὸ βοσκό, κι' ἀναπαύονταν σ' αὐτὴ τὴν περήφανη τὴ φαντασιά τους. Εἶχαν περάση λίγες 'μέρες ἀπὸ τότε. Μὰ Κυριακή, χωρὶς νἄχουν ὁλότελα τὸ νοῦ σὲ γίδια καὶ σὲ βοσκούς, εἶχαν ἀνεβῆ κατὰ τὴν πρώτη τάξη τους, ὅσα παιδιὰ ἦταν πάντα μαθημένα ν' ἀνεβαίνουν. Κ' εἶχαν ἀφήση τ' ἄλλα κάτου, τὴν πρόσθετη βοήθεια ποῦ πῆραν γιὰ τὸν πόλεμο στὴν ἀρχή, ἀφοῦ δὲν τῆς εἶχαν πειὰ καμμιὰν ἀνάγκη. Κι' αὐτὰ μοναχά τους τώρα, ξέθαρρα, ἄδεια ἀπ' ἄρματα κι' ἀνέτοιμα γιὰ περίσταση πολέμου, ἔπαι-

---

κᾶς δὲ δυσκολέφτηκε νὰ καταλάβη πὼς τὸν ἔλεγε νὰ καθίση, ὄχι γιὰ τὴ βροχή, ἀλλὰ γιὰ κάτι ἄλλο. Δὲ δυσκολέφτηκε νὰ καταλάβη πὼς τὰ λόγια τῆς Μαρίας εἶχανε ἕνα ὕφος παρακαλεστικό, εἶχανε ἕνα παράπονο ποῦ ἔφευγε τόσο νωρίς, καὶ δίχως δισταγμὸ πιά:

— Ναί, Μαρία, τῆς λέει ἀποφασιστικά, θὰ μείνω. Καὶ θέλω νὰ μείνω, ὄχι γιατὶ φοβοῦμαι τὴ βροχή, ἀλλὰ γιὰ νὰ σὲ μιλήσω. Δὲν ἦρθα ἐδῶ σήμερα γιὰ τὸν πατέρα σου, ἦρθα γιὰ σένα καὶ μόνε γιὰ σένα. Τὴν ὥρα ὅμως ποὺ σὲ εἶδα ἔχασα τὰ θάρρετά μου, δὲ μποροῦσα ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου, μὰ τώρα θὰ σὲ πῶ ἐκεῖνο πόχω στὴν καρδιά μου τόσον καιρό. Μὰ πές μου πρῶτα μὲ εἰλικρίνεια, λεύτερα καὶ δίχως δισταγμό, πές μου μ' ἀγαπᾷς;

Ἡ Μαρία μὲ τὰ λόγια αὐτὰ δίχως νὰ τὸ θέλη καταταράχτηκε καὶ πισωδρομίζοντας, βρέθηκε στὸ κατῶφλι τῆς θύρας τοῦ ἐξώστη ποὺ ἦτανε πλημμυρισμένο ἀπὸ τὴ βροχή, καὶ ἀπὸ κεῖ μὲ φωνή, ποὺ φαίνουνταν σὰ νἄρχουνταν ἀπὸ μακρυά, μὲ φωνὴ ποὺ μόλις ἀκουγότανε σὰ μυστικὴ κατηγόρια ποὺ ἔβγαινε μὲ δισταγμὸ ἀπὸ τὸ στόμα της:

— Γιατὶ μοῦ τὰ λὲς αὐτὰ τὰ λόγια Λουκᾶ; τ' ἀπαντάει· δὲν εἶσαι ἀρραβωνιασμένος;

— Ναί, Μαρία, ξέρω τί θέλεις νὰ μὲ πῆς, ξέρω τί συλλογιέσαι. Μπορεῖ νὰ μὲ κατηγορήσης, μπορεῖ νὰ μὲ καταφρονέσης, ἀλλὰ δὲ θ' ἀρνηθῆς ν' ἀκούσης αὐτὰ ποὺ θὰ σὲ πῶ.

Ἕνας ἄνθρωπος, ξακολουθάει, ἐνῶ ἐκείνη σιώπαινε, σὰν κ' ἐμένα, ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμα οὔτε εἰκοσεφτὰ χρονοῦ πολὺ πολὺ τὴν παντρειὰ δὲν τὴ σκέφτεται. Ξέρει πὼς θὰ γίνη κι αὐτὸ μιὰ μέρα, ἔχει ὅμως καιρὸ νὰ σκεφτῆ καὶ πιὸ ὥριμα. Οἱ γονῆδες μου ὅμως σκεφτούνταν πάντοτε γιὰ τὴν ἀποκατάστασή μου. Εἶχανε πολλὲς σχέσες μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Καρδούλη κι ἀποθυμούσανε πολὺ νὰ γένουνε καὶ συμπεθέροι. Ἐγώ, ἄμα μὲ εἴπανε ἕνα τέτοιο λόγο, δὲν ἔδωσα καθόλου προσοχή. Εἶχα νὰ φροντίσω γι' ἄλλες δουλειὲς προτύτερα πιὸ σπουδαῖες. Μὰ καὶ νἄθελα νὰ σκεφτῶ γιὰ ἕνα τέτοιο πρᾶμα, καὶ ν' ἀποφάσιζα νὰ παντρεφτῶ, θὰ προτιμοῦσα νὰ κάμω σύντροφο τῆς ζωῆς μου, ὄχι τὴν Ἑλένη, ἀλλὰ μιὰν ἄλλη, ἐκείνηνα ποὺ συβιβαζότανε μὲ τὶς ἰδέες μου, ἐκείνηνα ποὺ πραγματικὰ ἀγαποῦσα. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχία δὲν εἴμουνα ὅσο ἔπρεπε λεύτερος ν' ἀποφασίσω γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μπορεῖ νὰ μὴ ξέρης, μπορεῖ νὰ μὴ δοκίμασες— καὶ δὲ σοῦ τὸ εὔχομαι αὐτὸ— τὸ βάσανο μιανῆς ὄπουλης ἐπίθεσης ποὺ ἀκατάπαυτα σ' ἐνοχλεῖ, σὲ κυριεύει, ὥσπου ἀποκάμεις καὶ βαργεστίζεις, καὶ νικιέσαι, καὶ παραδίνεσαι. Δὲν ξέρεις τί δύναμη καὶ τί ἐπίδραση ἔχει ἕνας λόγος ποὺ στὸν κοπανίζουνε κάθε μέρα ἄνθρωποι ποὺ δὲ μπορεῖς παρὰ νὰ τοὺς σέβεσαι κι αὐτοὶ μάλιστα νἆναι οἱ γονῆδες σου. Σημείωσε ὅμως ὅτι μέρες καὶ βδομάδες προσπαθοῦσα νὰ τοὺς κάμω νὰ πιστέψουν πὼς οἱ συβουλές τους καὶ τὰ σκιδιά τους δὲ συβιβαζόνταν μ' ὅ,τι ὀνειροπολοῦσε ἡ καρδιά μου, ποὺ ἤτανε ἄλλωστε καὶ τὸ καθαυτὸ συφέρο μου, καὶ τοὺς ὁμιλοῦσα πάντοτε γιὰ σένα καὶ γιὰ τὶς ἀρετές σου. Συχώρεσέ με τώρα Μαρία, ποὺ θὰ σοῦ ξεμυστηρευτῶ ἕνα πρᾶμα, γιατὶ ἀπὸ σένα δὲν πρέπει νὰ κρύψω τίποτα.

Σώπασε ὕστερα γιὰ μιὰ στιγμή, σὰ νὰ ντρέπουνταν νὰ πῆ τὸ μυστικό του, καὶ ξακολούθησε πάλι μὲ χαμηλότερη φωνή.

— Οἱ γονῆδες μου ὅμως ἐπιμένανε στὴν ἰδέα τους καὶ γιὰ ἄλληνα δὲ μιλοῦσαν, παρὰ γιὰ τὴν Ἑλένη. Βγάλαμε μάλιστα ὕστερα στὴ μέση καὶ τὸ ζήτημα γιὰ τὸ τράχωμα. Ἐγὼ πλούσιος δὲν εἶμαι, καθὼς καὶ τοῦ λόγου σου. Ἀρχίσανε λοιπὸν νὰ μὲ φέρουν γιὰ παράδειγμα τὸν Κώστα καὶ τὸν Παῦλο ποὺ κάμανε συνοικέσια δῆθεν μὲ τοὺς ἴδιους ὅρους καὶ δυστυχίσανε, καὶ πὼς ἄμα γενούντανε καὶ τὸ δικό μας τὸ συνοικέσιο δὲ θὰ περνούσαμε καθόλου καλὰ καὶ θὰ ὑποφέραμε ἀπὸ φτώχια καὶ θὰ εἴμασταν δυστυχισμένοι. Ἀλλὰ τί νὰ σὲ πῶ! καλύτερα νὰ μὴ σ' ἔλεγα τίποτα

Σὲ ὁρκίζουμαι ὅμως πὼς ἂν ἀναγκάστηκα νὰ πῶ τὸ ναί, ἐνῶ προτύτερα ἀρνιούμουν αὐτὸ τὸ κάμω, ὄχι γιὰ τὸ τράχωμα τῆς Ἑλένης, μὲ φτάνει δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡ τέχνη μου, ἀλλὰ γιατὶ μιὰ ἀφιβολία καὶ μιὰ δειλία μὲ παράλυε καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ στὸ ξεστοματίσω. Δὲν εἶχερα καλὰ τὰ αἰσθήματά σου Ἔβλεπα πὼς μ' ἔδειχνες μιὰ φιλία, μιὰ ἀδερφικὴ συμπάθεια μόνε, καὶ μὲ τὶς ἀνεξάρτητες ἰδέες ποὺ εἶχες, θαρροῦσα καὶ πὼς δὲν ἤθελες νὰ